

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

СИЛАБУС навчальної дисципліни СОЦІАЛЬНА ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

Вид дисципліни (за компонентом ОП): вибіркова

Освітньо-професійна програма: Менеджмент туристичної індустрії

Спеціальність: 073 Менеджмент

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

**Назва факультету, на якому здійснюється підготовка фахівців за
вказаними освітньо-професійними програмами:** географічний

Мова навчання: українська

Розробник: доцент, кандидат сільськогосподарських наук Данілова Ольга
Миколаївна

Профайл викладача (-ів) <http://ecogeo.cv.ua/данілова-ольга-миkolaївна/>

Контактний тел. 0663509270

E-mail: o.danilova@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle: <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=3773>

Консультації:

Вид консультації	День проведення	Час проведення
Очні консультації	п'ятниця	15.00-16.00
Онлайн-консультації	п'ятниця	15.00-16.00

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Навчальна дисципліна «Соціальна та екологічна безпека» належить до переліку вибіркових навчальних дисциплін за освітнім рівнем «магістр», що пропонується в рамках циклу загальної підготовки здобувачів вищої освіти на першому році навчання.

Вона орієнтована на формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки в процесі професійної діяльності.

2. Метою навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціальна та екологічна безпека» є формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань та практичних навичок щодо ефективного управління безпечною діяльністю в соціальній та екологічній сферах, згідно з чинними законодавчими й іншими нормативно-правовими актами.

Завданнями дисципліни «Соціальна та екологічна безпека» є:

- оволодіти теоретико-методичними основами організації соціальної та екологічно безпечної діяльності підприємств;
- сформувати вміння визначати джерела потенційних соціальних та екологічних загроз організації;
- сформувати основи сучасних знань про ідентифікацію соціальних і екологічних ризиків та управління ними, системи забезпечення фахової дієздатності персоналу в умовах надзвичайних ситуацій;
- сформувати уміння і навички з планування та організації туристичної діяльності з врахуванням вимог соціально-екологічної безпеки, розробки соціальних та екологічних програм із залученням сучасних технологій.

3. Пререквізити. Навчальна дисципліна вивчається у 10-му семестрі. Пререквізитами є навчальні дисципліни «Самоменеджмент та соціальна відповідальність», «Менеджмент туристичної індустрії», «Інформаційні системи, комунікації та технології».

4. Результати навчання.

Вивчення навчальної дисципліни сприятиме формуванню *загальних та фахових компетентностей* через удосконалення здатності: спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) (ЗК 2); діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК 5); використовувати теоретичні знання і практичні навички для розв'язання задач, проектування та генерації нових ідей у сфері туристичної індустрії (ФК4); ефективного використання та розвитку ресурсів організації (ФК 9).

Програмні результати навчання:

ПРН 4. Розширення вміння обґрунтовувати та управляти проектами, генерувати підприємницькі ідеї;

ПРН 6. Розширення навичок прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність;

ПРН 8. Застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення та інформаційні системи для вирішення задач управління організацією.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має:

знати:

- основний понятійний апарат у сфері соціального захисту та екологічної безпеки, що пов'язані з діяльністю підприємств та організацій;
- теоретико-методологічні засади організації діяльності з управління соціальною та екологічною безпекою;
- законодавчу та нормативно-правову базу діяльності з управління соціальною та екологічною безпекою.
- сучасні інформаційні технології діагностики та стану екологічної безпеки.

вміти:

- застосовувати отримані теоретичні знання у практичних ситуаціях;
- надавати характеристики критеріям соціальної та екологічної безпеки при розробці та реалізації проєктів;
- аналізувати світовий досвід з управління соціальною та екологічною безпекою;
- висувати концепції і напрями вдосконалення діяльності із забезпечення соціальної та екологічної безпеки підприємства;
- розв'язувати складні задачі і проблеми управління, розробляти управлінські рішення на основі обґрунтованого вибору соціальних та екологічних критеріїв безпечної діяльності.

5. Опис навчальної дисципліни**5.1. Загальна інформація**

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	10	4,0	120	15	15	-	-	90		екзамен

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	пр	с.р.		л	сем	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління екологічною та соціальною безпекою								
Тема 1 «Поняття соціальної та екологічної безпеки.»	15	2	2	11				
Тема 2. «Ідентифікація ризику у соціальних та екологічних системах»	15	2	2	11				
Тема 3. «Методи управління соціальною та екологічною безпекою»	15	2	2	11				
Тема 4 «Регулювання екологічної та соціальної безпеки»	15	1	2	12				

Змістовий модуль 1	60	7	8	45				
Змістовий модуль 2. Організація ефективної соціальної та екологічно безпечної діяльності.								
Тема 5. «Базові положення сталого розвитку. Індикатори сталого розвитку діяльності»	15	2	2	11				
Тема 6. «Екологічний менеджмент на підприємстві»	14	2	2	11				
Тема 7. «Екологізація науково-технічного прогресу в сфері туристичної індустрії»	15	2	2	11				
Тема 8 «Організації ефективної та безпечної діяльності в туризмі»	16	2	1	12				
Змістовий модуль 2	60	8	7	45				
Разом	120	15	15	90				

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи*

№	Тема, завдання самостійної роботи	Кількість годин/кількість балів
Змістовий модуль 1.		
Теоретичні основи управління екологічною та соціальною безпекою		
1	Прямі та непрямі оцінки екологічних збитків для людей і довкілля.	11/2
2	Моделювання соціальних та екологічних ризиків.	11/2
3	Аналіз іноземного досвіду в сфері управління соціальною та екологічною безпекою.	11/2
4	Оцінка впливу підприємств туристичної індустрії на навколишнє середовище.	12/2
Змістовий модуль 2.		
Організація ефективної соціальної та екологічно безпечної діяльності		
5	Показники соціальної безпеки	11/2
6	Мотиваційний механізм розвитку екологічно орієнтованої інноваційної діяльності.	11/2
7	Впровадження системи екологічного менеджменту на підприємстві.	11/2
8	Особливості організації управління у надзвичайних ситуаціях на різних адміністративних рівнях.	12/2
	Всього	90/16

*Питання, винесені на самостійне опрацювання, включені до тематичного і підсумкового тестового контролю.

5.4. Теми практичних робіт

№	Назва теми	Кількість
---	------------	-----------

		годин/ кількість балів
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління екологічною та соціальною безпекою		
1	Практичне заняття №1: Сутність і причини виникнення кризової ситуації	2/3
2.	Практичне заняття №2: Розрахунок еколого-економічного збитку	2/3
3	Практичне заняття №3: Розрахунок екологічного податку	2/3
4	Практичне заняття №4: Розрахунок ефективності природоохоронних заходів	2/3
Змістовий модуль 2. Організація ефективної соціальної та екологічно безпечної діяльності		
5	Практичне заняття №5: Ідентифікація загроз в соціальній та екологічній безпеці та їх оцінка	2/3
6	Практичне заняття № 6: Розв'язання ситуаційно-розрахункового завдання	2/3
7	Практична робота №7: Визначення індикаторів сталого розвитку	2/3
8	Практичне заняття №8: Розробка заходів спрямованих на соціальну, економічну та екологічну безпеку підприємства	1/3
	Всього	15/24

5.5. Тематика індивідуальних завдань

№	Назви теми ІНДЗ	
1	Надзвичайні ситуації та їх класифікація	реферат, презентація, доповідь
2	Оцінка рівня ризиків надзвичайних ситуацій	реферат, презентація, доповідь
3	Державна політика у сфері сталого розвитку	реферат, презентація, доповідь
4	Сталий розвиток в окремих галузях виробництва (підприємства)	реферат, презентація, доповідь

6. Система контролю та оцінювання Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо

Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Розподіл балів, які отримують студенти

Вид підсумкового контролю: екзамен

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)										Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						
Т №1	Т №2	Т №3	Т №4	МК №1	Т №5	Т №6	Т №7	Т №8	М К №2		
5	5	5	5	10	5	5	5	5	10	40	100

Політика оцінювання

Політика щодо академічної доброчесності: Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності, викладених у Положенні «Про виявлення та запобігання академічному плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» (https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJII2ot4UeSq2_BSgadrPl_/view). Виконувати всі поточні завдання та підсумковий контроль самостійно без допомоги сторонніх осіб; не допускати списування під час проведення контрольних заходів (у т. ч. із використанням мобільних пристроїв).

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим. Відпрацювання пропущених занять здійснюється згідно з графіком консультацій викладача. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, переведення на індивідуальний графік з різних причин) навчання може відбуватись в он-лайн форматі за погодженням із керівником курсу і регламентується «Положенням про організацію освітнього процесу у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича».

Політика щодо визнання результатів здобутих шляхом неформальної освіти регулюється «Положенням про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в системі формальної освіти) у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (2022 р.)» (<http://surl.li/fnyha>). Здобувачу можуть бути зараховані окремі види навчальної роботи за ОК та отримані додаткові бали при наявності сертифіката (свідчення, тощо) отриманого здобувачем у неформальній освіті (курси, тренінги) з вивчення тем охоплених змістовим наповнення курсу.

За умови проходження навчальних тренінгів, що відповідають тематиці курсу на платформі Prometheus (Курси «Як діяти далі: Бізнесу про сталий розвиток». https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+SDB101+2020_T2/about, «Соціальне підприємництво як шлях до фінансової сталості організацій громадянського суспільства» https://prometheus.org.ua/course/course-v1:IZ+SECS101+2021_T3, «Соціальне підприємництво» https://prometheus.org.ua/course/course-v1:WNISEF+SE101+2017_T4 та ін.) та інших фахових платформах, виконання всіх завдань та отримання сертифікату, студент може отримати додатково до 10 балів за проходження курсу до підсумкової оцінки по освітній компоненті. Також, додатково до 10 балів здобувач може отримати за виступ на науковій конференції з публікацією тез, публікацією статті у науковому збірнику по тематиці курсу.

Критеріями оцінювання є:

1. Контроль засвоєння лекційного і самостійно опрацьованого теоретичного матеріалу здійснюється на основі *усної співбесіди, оцінювання письмового виконання завдань, тестувань*.

2. Контроль засвоєння знань та набуття умінь і навичок при виконанні практичних робіт здійснюється шляхом *їх поточної перевірки й оцінювання*.

3. Контроль за виконанням ІНДЗ (за бажанням студента) здійснюється шляхом *оцінювання виконаних проектів та усного індивідуального захисту дослідження*.

4. Матеріал для *самостійної роботи студентів*, який передбачений в темі практичного заняття одночасно із аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті.

Кількість балів за кожний навчальний елемент виводиться із суми поточних видів контролю (опитування, тестування, розв'язанні практичних завдань, задач, виконанні завдань самостійного опрацювання, кейсів). Кількість балів за змістовний модуль дорівнює сумі балів, отриманих за навчальні елементи даного модуля. Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – 30 балів (12 балів за виконання практичних робіт, 8 балів – самостійна робота; 10 балів – підсумкова модульна контрольна робота); 2 модуль – 30 балів (12 балів за виконання практичних робіт, 8 балів – самостійна робота; 10 балів – підсумкова модульна контрольна робота).

Семестровий (підсумковий) контроль проводиться у формі іспиту з врахуванням балів (оцінок) отриманих за два модулі. Іспит проводиться в усній формі і передбачає відповіді на три теоретичні питання (1 питання – 10 балів; 2-е питання – 10 балів, 3-є питання – 10 балів), вирішення десяти тестів (по 1 балу за кожен тест, сумарно -10 балів). Загальна сума балів, яку може отримати студент – 40 балів.

Максимальна підсумкова оцінка, яку здобувач освіти може отримати за результатами вивчення дисципліни впродовж семестру, становить 100 балів, які виводяться із суми балів поточного контролю за модулями (до 60 балів) та модуля-контролю (екзамену) – до 40 балів. Якщо студент за власною ініціативою чи бажанням, крім обов'язкових видів контролю (60 балів), виконує додаткові види роботи – ІНДЗ (підготував проект, статтю, брав участь в наукових конференціях тощо), може отримати додатково 10 балів, які також враховуються до підсумкової оцінки. У випадку отримання менше 50 балів за результатами загального підсумкового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академічної заборгованості.

Для здійснення контролю знань студентів викладач заповнює журнал, де вказуються оцінки за кожний навчальний елемент. Журнал зберігається у викладача. За модулями заповнюються відомості рубіжного контролю, які подаються і зберігаються на кафедрі. Для повного забезпечення комунікації з викладачем використовується платформа дистанційного навчання Moodle,

7. Методи навчання та засоби оцінювання

Методи навчання

Словесні методи: лекція, бесіда, пояснення, дискусія, інструктаж.

Практичні методи: практичні роботи.

Наочні методи: демонстрація відео, презентації.

Методи стимулювання пізнавального інтересу: кейси, ситуаційні завдання, виконання проектів.

Самостійна робота над індивідуальним завданням.

Електронне та інтерактивне онлайн-навчання: онлайн курси, вебінари, онлайн конференції.

Засоби оцінювання

Практичні роботи, ситуаційні завдання, кейси;

Модульні контрольні роботи;

Стандартизовані тести;
Проекти;
Презентації результатів виконаних завдань та досліджень
Виступи на студентських наукових заходах, тези доповідей, статті

8. Форми поточного та підсумкового контролю

Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається за допомогою якісних критеріїв і трансформується в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали. Також, підсумкова оцінка може бути оскаржена здобувачем освіти, процедура регламентується Положенням про апеляцію на результати підсумкового семестрового контролю знань <https://drive.google.com/file/d/16FPnHMJXd2al362HvDwmvoZ5uEih42ks/view>).

Основними формами поточного контролю є **усний контроль** (індивідуальне та фронтальне опитування, захист практичних робіт, захист проєктів, презентації результатів виконаних завдань та досліджень); **письмовий контроль** (модульні контрольні роботи, практичні роботи, ситуаційні завдання, кейси); **тестування**.

Електронний контроль виконання завдань з курсу «Екологічна та соціальна безпека», представлений на електронній платформі <https://moodle.chnu.edu.ua>

Формою підсумкового контролю – є **екзамен**.

8. Рекомендована література

Базова:

1. Економіка природокористування : навчальний посібник / Л. Ю. Кучер, А. В. Кучер. – Х. : ФОП Федорко М. Ю., 2014. 264 с.
2. Економіка довкілля і природних ресурсів: монографія / Ю.В. Дзядичевич та ін. –Тернопіль : Астон, 2016. 392 с. <http://surl.li/eqjse>
3. Екологічна безпека: навчальний посібник. Краснянський М.Ю. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. 180 с. http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/ekolbe.pdf
4. Екологічне управління / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. К. : Либідь, 2014. 432 с. <http://surl.li/dpifu>
5. Екологічний менеджмент : навчальний посібник / за ред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлик. К. : Центр навчальної літератури, 2014. 408 с. <https://zp.edu.ua/sites/default/files/konf/zzhspltaop.pdf>
6. Комих Н.Г. Посібник до вивчення курсу «Соціоекологія». Д.: РВВ ДНУ, 2014. 16 с. <http://surl.li/eqiqr>
7. Коренюк П. І., Федулова С. О. Економіка природокористування. [Навчальний посібник]. – Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2014. 274 с.
8. Короткий курс соціоекології. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Соціоекологія та екологічна етика» / Хом'як І. В., Демчук Н. С., Мостіпака Т. П. – Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 95 с. <http://surl.li/eqiqx>
9. Моделювання та прогнозування стану довкілля: Курс лекцій / Укладач: О.В. Рибалова. – Х: НУЦЗУ, 2016. 221 с. <http://surl.li/cdswu>
10. Основні засади впровадження моделі «зеленої» економіки в Україні : навч. посіб. / Т.П. Галушкіна, Л.А. Мусіна, В.Г. Потапенко та ін. ; за наук. ред. Т.П. Галушкіної. – К. : Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 154 с. <http://www.dea.edu.ua/img/source/Book/1.pdf>
11. Павленко О.О., Шевченко Т.І., Опанасюк Ю.А. Управління соціальною та екологічною безпекою// Адміністративний менеджмент для магістрів [Текст]:

- підручник / ред.: О.М. Теліженко, С.В. Глівенко. Суми : Університет. кн., 2016. 871 с.
12. Павленко, О.О. Соціальна та екологічна безпека проектної діяльності [Електронний ресурс]: конспект лекцій / О.О. Павленко, Ю.А. Опанасюк, С.М. Рибальченко. - Електронне вид. каф. управління ННІ ФЕМ ім. Олега Балацького. - Суми: СумДУ, 2019. 75 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/72821>
 13. Сітаров В.А. Соціальна екологія https://stud.com.ua/4132/ekologiya/sotsialna_ekologiya
 14. Сидорчук О. Г. Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення: монографія. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 492 с. https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_pravo/sydorchuk_mon.pdf
 15. Хомяк І.В., Демчук Н.С., Мостіпака Т.П. Короткий курс соціоекології. Ме-тод.реком. для вивч.дисц. Соціоекологія та екоетика. Житомир: вид. ЖДУ ім. І.Франка, 2019. 95с.
 16. Хилько М. І. Екологічна безпека України: Навчальний посібник / М.І. Хилько. К., 2017. 267 с. <https://www.twirpx.com/file/3268800/>
 17. Шаравара В.В., Любинський О.І. Економіка природокористування: навчальний посібник. Кам'янець- Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. 252 с. <http://surl.li/eqird>
 18. Шмандій В.М., Клименко М.О., Голік Ю.С. Екологічна безпека. 2019. 366 с.

Допоміжна

1. Закон України від «Про основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, N 38-39, ст.248).
2. Закон України "Про основи національної безпеки України" від 19 червня 2003 року.// Офіційний вісник України. - 2003. № 29.
4. Danilova O., Zablotska N, Pashaniuk I. Eco-marketing trends of hotel industry development in Ukraine. The USV Annals of economics and public administration. Vol. 17, Issue 1(25). 2017. P. 72-78. Editura universitatii «Stefan cel Mare» din Suceava. Journal homepage: [www.seap.usv.ro](http://www.seap.usv.ro/annals/ojs/index.php/annals/article/viewFile/975/855). <http://www.seap.usv.ro/annals/ojs/index.php/annals/article/viewFile/975/855>
5. Менеджмент природоохоронної діяльності: у 3-х част.: підручник / В.П. Руденко, М.Т. Гостюк, І.В. Кібич, О.М. Данілова та ін. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2014. С. 282-304.
6. Сівак В.К., Данілова О.М. Екологічна безпека територій та акваторій: навч. посібник - Чернівці: Чернівецький ун.-т., 2014. 248 с.
7. Турченко О. Г., Краковська А. Є. Еколого-економічний вимір безпеки <http://surl.li/eqjam>

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Урядового Порталу. Нормативно-правова база. URL : <https://www.kmu.gov.ua/gromadskosti/gromadyanske-suspilstvo-i-vlada/normativno-pravova-baza>
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL : www.ukrstat.gov.ua
3. Офіційний сайт інституту економічних досліджень і політичних консультацій. URL : <http://www.ier.com.ua/ua>
4. Офіційний сайт національного інституту стратегічних досліджень URL : <https://niss.gov.ua/>

5. Офіційний сайт національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Інституту зеленої економіки. URL : <http://green-economics.org.ua/>
7. ПРООН в Україні. URL : <https://www.undp.org/uk/ukraine/projects/pidtrymka-zelenoho-vidnovlennya-v-ukrayini>
8. Офіс сталих рішень. URL : <https://ukraine-oss.com/pro-nas-2023-2/>
9. Професійна Асоціація екологів України. URL : <https://paeu.com.ua/>